

Una dintre iluziile fatale ale liberalismului a reprezentat-o ideea unei societati bazate exclusiv pe reguli, fara niciun recurs la o moralitate tare. In entuziasmul ultrarationalist al secolelor 17 si 18 au explodat, de pilda, teoriile contractualiste (Hobbes, Locke, Rousseau), in care designul social se realiza doar pe baza unor presupozitii antropologice minimale, ignorand apelul la virtuti. Ba chiar, la ganditori precum Mandeville, viciile devin motoarele ce pun in miscare societatea. Exista credinta, astazi probabil cel putin la fel de raspandita, daca nu si mai mult, ca o constructie institutionala abstracta, dar inteligenta, conduce la realizarea unei societati aproape perfecte.

Expresia clasica a acestui curent de gandire a fost formulata de Kant in "Spre pacea eterna": "Problema organizarii statului, oricat de dificila ar parea, poate fi realizata chiar si pentru o natiune de diavoli, cu singura conditie: sa fie inteligenti."

O sa incerc in continuare sa schitez de ce aceasta teorie nu functioneaza nici macar la nivel "micro", intr-o situatie mult mai putin complexa decat interactiunea sociala pe scara larga. Exemplul ales este cel al fotbalului, un joc relativ simplu, cu cateva norme foarte clare si fara niciun fel de implicatii etice evidente. Pentru a avea o practica de succes e nevoie doar intelegerea unor reglementari elementare. Exista un sistem de penalitati bine pus la punct, o vigilenta in crestere din partea celor ce pazesc aranjamentul, comisii care verifica arbitrii, sisteme de supraveghere sofisticate, etc. Chiar si diavolii pot sa joace fotbal, fara niciun fel de probleme, iar unii dintre ei cred ca o si fac. Cine dribleaza regulile va fi pedepsit, astfel incat competitia sa nu sufere. Mai mult, recompensele sportive si financiare puse in joc ofera imaginea ideala a unei proiect impecabil. Stimulentele si pedepsele se imbina, in aparenta, fara repros, pentru a disciplina participantii si a contribui la o competitie echitabila.

Si totusi, in pofida multiplelor avantaje teoretice, fotbalul demonstreaza ca nu isi poate mentine credibilitatea si succesul fara moralitatea participantilor. Exemplele de incalcari flagrante ale regulilor s-au inmultit intr-o asemenea masura incat risca sa distruga "frumosul joc" deoarece ii anuleaza insasi ratiunea de a fi. Multi consumatori miros falsul si prefera sa renunte la pasiunea

lor.

În România, de pildă, cluburile participante în ligile naționale au încercat să triseze competiția prin toate mijloacele posibile: stabilirea dinainte a unor rezultate prin înțelegerea complice între echipe, influențarea arbitrilor, coruperea unor adversari, folosirea de substanțe interzise, etc. În fapt, nu cred să fi existat vreo metodă de fraudare neîncercată. Rezultatul a fost că în România, cel puțin, oamenii s-au orientat, încetul cu încetul, spre alte ocupații și distracții.

Ar fi cel puțin inocent să ne gândim că scandalurile de felul acesta se găsesc doar la noi, ca urmare a specificului național. Ele s-au răspândit vertiginos și nu cred să existe țară neafectată, deși Anglia o duce încă bine la acest capitol. Procurorii germani estimau acum trei ani că mai mult de 200 de meciuri fuseseră trucate pentru pariuri, incluzând trei meciuri din Champions League și noua meciuri din Europa League (practic, cele mai importante competiții din punct de vedere financiar și sportiv). Anul acesta, mai mulți fotbaliști italieni importanți au fost arestați sau anchetați de poliție, iar asta după ce la mijlocul anilor 2000 campioana țării a fost retrogradată pentru același lucru. În fine, dovezile aduse în sprijinul acestei idei pot fi găsite cotidian, în paginile ziarelor. De asemenea, situații similare se întâlnesc și în alte sporturi (ciclism, atletism, box, tenis) unde tind să devină normă. Pe termen mediu, astfel de fraude vor avea drept consecință, cel mai probabil, prăbușirea activităților respective, cel puțin în termeni relativi la succesul avut în trecut.

Răspunsul tipic modern la această problemă îl constituie înmulțirea regulilor și a comisiilor ce arbitrează jocurile. Se caută soluții tehnologice la dificultăți antropologice. Cinci arbitri, o duzină de observatori, camere multiple și procurori cu mandate de ascultare nu pot rezolva în niciun mod problema păcatului ancestral.

Și dacă doar invocarea nefarsită a regulilor nu poate salva o redută atât de simplă precum sportul, e limpede care va fi efectul la nivelul unei societăți...

{jcomments on}

Demonii fotbalisti

Scris de Ninel Ganea
Joi, 14 Iunie 2012 07:37
